

Hoever gaan topsporters voor dat ene moment van glorie? Bevlogen richten zij hun leven totaal in op het waarmaken van hun Olympische droom. Trainingen en rust, maar ook pijn en twijfels. Wie niet in de topsport heeft gewerkt, kent deze donkere zijde van de medaille niet echt. Twee documentairemakers hebben die kant echter indringend belicht.

Het leed dat topsport heet

Germen van Heuveln

0,03 seconden

Tussen de Olympische sporten is het zwemmen één van onze nationale parapleerdjes. In de documentaire '0,03 seconden' volgt Suzanne Raes de zwemhelden Ranomi Kromowidjojo, Femke Heemskerk, Sharon van Rouwendaal, Sebastiaan Verschuren en Ferry Weertman in de laatste negen maanden voor de Olympische Spelen van Rio de Janeiro (2016). Ze slaagt er in om ons de menselijke kant van de sporters te laten zien. De opofferingen, de teleurstellingen en de kick van het winnen. Iedere sporter heeft zijn/haar eigen verhaal en juist die verschillen tussen de sporters en tussen de trainers en hun trainingsfilosofieën, maken deze documentaire het kijken waard.

Konijn

Het verhaal start 's morgens zeer vroeg in het buitenzwembad van Narbonne, Zuid-Frankrijk. De temperatuur ligt

net boven nul, mist danst boven het bad. Trainer Philippe Lucas is gekleed in een dikke jas en heeft handschoenen aan. De zwemmers gaan het water in: jas uit, rennen en duiken. De scène doet tegelijk zowel Spartaans als romantisch aan. Dit is het verhaal van Femke Heemskerk en Sharon van Rouwendaal. Daar waar Sharon in haar element is en de spelletjes van de coach motiverend vindt, voelt Femke zich als een vis op het droge. Dat blijft haar achtervolgen. Ondertussen trainen Ranomi en Sebastiaan in Nederland onder perfecte omstandigheden, met de allerlaatste technische innovaties tot hun beschikking. Ferry Weerman tenslotte traint in Rio, een scène die je door prachtig camerawerk echt meezuigt.

De pijn en de opoffering van de sporters is aandoenlijk om te zien. Sharon zoekt troost bij haar konijn en Femke

tevergeefs bij Sharon. Sebastiaan gaat met zijn vriendin in discussie over de dood (en het belang van zwemmen). Alleen Ranomi en Ferry lijken gelukkig met de situatie ... en met elkaar.

Femke Heemskerk, vis op het droge.

Signalen

We weten inmiddels hoe de Spelen voor de betrokkenen zijn verlopen. Suzanne Raes laat de signalen die daar in de laatste weken van de voorbereiding al van te zien waren goed zien. Vooral Femke Heemskerk is al gekraakt en je ziet hoe een wanhopige sporter tegen beter weten in het beste van de situatie probeert te maken. Ze is overtraint en haar watergevoel kwijft. 'Je dromen kunnen uitkomen, maar je nachtmerries ook' zegt ze daarover. Aan de andere kant is de opwinding van het winnen voelbaar als coach Marcel Wouda op het strand van Rio ziet dat Ferry Weertman met een allerlaatste jump het goud pakt. Aan het slot geven alle sporters aan dat alle inspanningen, pijn en opofferingen het waard zijn.

The price of gold

Dit is kennelijk typerend voor topsporters, want een overeenkomstig beeld van hunkering naar winnen en daar alles voor willen doen is ook zichtbaar in de Zweedse documentaire 'The price of gold' uit 2012 (te zien via <https://vimeo.com/51345348>). Maker Folke Rydén vraagt zich af hoeveel het waard is om Olympisch goud te winnen. Daarbij gaat hij in op de successen van de Zweedse atletiek aan het begin van deze eeuw. In het begin worden in een hoog tempo de successen van absolute topatleten als zevenkampster Carolina Klüft en hinkstapspringer Christian Olsson getoond. Hun successen worden gevierd en uitgelicht. Dan volgt de vraag hoeveel en welke blessures de atleten hebben gehad. De antwoorden zijn ontluisterend en als kijker kom je tot het inzicht dat een aantal atleten letterlijk met schroeven bij elkaar moeten worden gehouden.

Getekend

Rydén is kritisch op de netto opbrengsten van de talentontwikkelingspro-

gramma's die door (semi-) overheidsinstellingen gefinancierd worden.

Zichtbaar is dat het trainingsvolume bij jonge potentiële topsporters toe-

Hordenloopster Susanna Kallur: 'Je geeft je leven in ruil voor wat je hoopt te bereiken.'

neemt en dat deze ontwikkeling zich ook vertaalt in sportieve successen. Maar niet voor iedereen. In de documentaire is een mooie mix zichtbaar van atleten die de top hebben gehaald en atleten die door blessures hebben moeten afhaken. Beide groepen atleten zijn echter voor het leven getekend. Rydén stelt zelf weinig vragen, maar houdt de atleten als het ware een spiegel voor. Ze komen zo zelf tot de tragische conclusie, dat zij extreem zijn in hun dromen en in wat zij bereid zijn daarvoor te doen: zoveel dat het ten koste van henzelf gaat. Bij blessures traint het merendeel stug door, met als resultaat dat blessures chronisch worden en uiteindelijk leiden tot het einde van de sportcarrière.

Ook het plezier in het sporten is weg. Het beeld van Klüft is daarbij sprekend. Een interview op 17-jarige leeftijd wordt uit de oude doos gehaald. Ze komt over als een jonge, enthousiaste, vastberaden atlete die aangeeft hoeveel lol zij in het sporten heeft. Inmiddels volwassen zegt ze in de documentaire – met een stoïcijns gezicht – dat ze traint omdat het haar 'werk' is. Spijtig is dat Rydén als documentairemaker erg op de achtergrond blijft, juist omdat hij op een aantal momen-

ten zeer gevoelige punten weet te raken, waarbij je als kijker zou willen dat er dieper op wordt ingegaan. Alleen in een gesprek met toptrainer Agne Bergvall, waarbij de vraag centraal staat waarom een aantal vrouwelijke topatleten geblesseerd is geraakt, vraagt Rydén echt door. Bergvall geeft aan dat er geen prestatie zonder pijn kan zijn en dat blessures er nu eenmaal bij horen. Waarop Rydén stelt dat het hem opvalt dat die betreffende atleten hun blessures juist hebben opgelopen toen zij bij Bergvall trainten. De toptrainer is duidelijk beledigd door deze insinuaties.

Dilemma

Na het zien van deze twee documentaires blijf je als kijker achter met een dilemma. Je stelt jezelf de vraag of topsporters in sommige gevallen meer beschermd zouden moeten worden, vooral tegen zichzelf. Zij geven zelf aan dat ze verslaafd zijn aan dat ene moment en zoeken naar een trainer die voor dat moment kan 'zorgen'. Zonder zich ook maar af te vragen wat goed voor hen is, geven zij zich over aan die trainer en daarmee wellicht ook aan het leed dat topsport heet. Tegelijk is hun doorzettingskracht en weerbaarheid inspirerend en genieten miljoenen Nederlanders van de successen die door 'onze' topsporters geboekt worden ...

Over de auteur

Germen van Heuveln is docent aan de Fontys Sporthogeschool en redacteur van *Sportgericht*.